

dr Roman Sokulski

Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie

Drogi i bezdroża edukacyjnej wartości dodanej w ponadgimnazjalnej szkole zawodowej

Poszukiwanie skutecznego kształcenia, jakie zaleca B. Niemierko¹ bądź jak rozróżnia J. Półturzycki - efektywnego kształcenia² (z perspektywy ucznia) wymaga stosowania różnorodnych klasycznych i nowoczesnych zasad kształcenia. Jedną z podstawowych (rozdzielanych przez W. Okonia) będzie w tym artykule zasada efektywności, czyli zgodności celu kształcenia z wynikami kształcenia.³

Szkoła, jako organizacja dbająca o swój rozwój, zabiega w różnorodny sposób o poprawę skuteczności kształcenia. Wpływ na jej funkcjonowanie będą miały czynniki związane z filozofią edukacyjną, realizowaną bardziej lub mniej świadomie psychologią kształcenia oraz sytuacja prawna (o tyle istotna, iż podlegająca bezpośredniemu nadzorowi instytucji kontrolujących funkcjonowanie szkoły). Wszystkie te czynniki będą miały wpływ na jakość i kształt pedagogicznych działań realizowanych w ramach funkcji opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej szkoły.

Czasami jednak szkoła zabiega o porównywalność efektów kształcenia inspirowana jeszcze innymi czynnikami, które tworzone są przez władze samorządowe. Postrzegają one szkołę jako instytucję pożytku publicznego i wyznaczają jej inną rolę niż byłoby to skłonni robić pedagodzy czy psycholodzy.

Inspiracja, którą tu chcę przedstawić, nie pochodzi wprost z rozważań diagnostyki edukacyjnej, jest raczej odpowiedzią diagnosty pedagogicznego na zapotrzebowanie wymuszone przez potrzebę udokumentowania efektu końcowego funkcjonowania samorządowej jednostki edukacyjnej, którą jest Zespół Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie. Związana jest ta inspiracja z Regionalną Nagrodą Jakości przyznawaną z roku na rok na podstawie Modelu Oceny Polskiej Nagrody Jakości dla Organizacji Edukacyjnych opracowanego przy wykorzystaniu „Malcolm Baldrige National Quality Award - Edukacja - Kryteria Znakomitości Funkcjonowania”.

W roku szkolnym 2008/2009 ZSGiS w Olsztynie przystąpił do konkursu Regionalnej Nagrody Jakości i w wyniku oceny ekspertów RNJ uzyskał wyróżnienie, którego efektem było zintensyfikowanie prac służących przystąpieniu do nowej edycji konkursu w roku szkolnym 2009/2010.⁴

¹ B. Niemierko, *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*, Warszawa 2007.

² J. Półturzycki, *Dydaktyka dla nauczycieli*, Toruń 2005.

³ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 2003.

⁴ Informacje o procedurze konkursowej udostępniane przez Sekretariat Polskiej Nagrody Jakości www.pnj.pl

Efekty końcowe - koncentracja na wynikach i kreowaniu wartości a edukacyjna wartość dodana

W Regionalnej Nagrodzie Jakości mierniki osiągnięć w funkcjonowaniu organizacji muszą koncentrować się na kluczowych wynikach. Takimi kluczowymi wynikami w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej są osiągnięcia uczniów uzyskiwane na egzaminach zewnętrznych. Wyniki te powinny być wykorzystywane (jak podkreślono w dokumentach RNJ) do tworzenia i równoważenia wartości dla uczniów (głównych zainteresowanych), pracodawców, wykładowców i personelu oraz społeczeństwa. Poprzez tworzenie tych wartości organizacja wnosi swój wkład w poprawę ogólnego poziomu kształcenia.

Szkoła, jak wszystkie inne organizacje, powinna mierzyć i analizować uzyskiwane wyniki. Pomiar powinien wynikać z potrzeb i strategii organizacji, powinien dostarczyć kluczowych danych i informacji o głównych procesach. Do zarządzania osiągnięciami potrzeba wielu rodzajów danych i informacji. Pomiar osiągnięć powinien koncentrować się na efektach uczenia się, co wymaga wszechstronnego i zintegrowanego, opartego na faktach systemu – takiego, który zawiera dane wejściowe, dane dotyczące osiągnięć w funkcjonowaniu, dane porównawcze o konkurencji.

Jak jednak sprecyzować wskaźniki odnoszące się do dotychczasowych osiągnięć uczniów? W jaki sposób porównać je z osiągnięciami uczniów kończących szkołę? Naturalnym rozwiązaniem wydawała się edukacyjna wartość dodana, nad którą pracę obserwowałem od 2005 roku.

Pomimo fachowych porad i warsztatów, które szkoła zamówiła u regionalnych konsultantów metodycznych (zajmujących się problematyką edukacyjnej wartości dodanej), okazało się, iż projekt EWD jest obecnie w fazie wdrażania na poziomie szkoły gimnazjalnej, a dodatkowym utrudnieniem był też zawodowy charakter szkoły.

Szkoła, można powiedzieć, znalazła się na „bezdrożu edukacyjnej wartości dodanej” z wykazem ocen wpisanych do kart ewaluacyjnych (pozostałych jako pamiątka z poprzedniego wieku). Aby rozwiązać tę sytuację, postanowiłem sięgnąć po propozycję B. Niemierki wykorzystania skali staninowej do obserwacji osiągnięć uczniów, z którą zapoznałem się podczas XI Konferencji Diagnostyki Edukacyjnej w Gdańsku w 2005 roku. Była to o tyle przydatna propozycja, gdyż można było dotrzeć do wyników uczniów po gimnazjum i po szkole ponadgimnazjalnej przygotowanych przez OKE z Łomży i CKE z Warszawy.

Próba kreowania szkolnej wartości – z bezdroża w poszukiwaniu drogi

Porównanie wyników oparto na skali staninowej udostępnianej przez OKE w Łomży i CKE w Warszawie. Zestawiono ze sobą wyniki uzyskane przez uczniów na egzaminie po gimnazjum w części humanistycznej w latach 2002, 2003, 2004 (wcześniejsze lata ze względu na powtarzanie klas przez uczniów) oraz wyniki uzyskane na egzaminie maturalnym z przedmiotów: język polski, język niemiecki, język angielski oraz wiedza o społeczeństwie w roku 2008.

Taki wybór metody porównywania wyników uczniów związany był z dostępnością skali staninowej obliczanej dla każdego egzaminu zewnętrznego w celach porównawczych przez OKE i CKE. Badanie to nie może służyć porównywaniu wyników szkół, a jedynie pozwala wnioskować o postępach bądź niepowodzeniach uczniów poprzez obserwacje ich pozycji na skali staninowej.

Wybór części humanistycznej do porównania spowodowany był dostępnością danych oraz wątpliwościami związanymi z możliwościami porównania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu zawodowego. Pojawienie się w przeszłości obowiązkowego egzaminu maturalnego z matematyki pozwoli na pełniejsze porównanie wyników egzaminu po gimnazjum i egzaminu maturalnego.

Wstępna analiza wyników badania (wykres na końcu artykułu) pokazuje zwiększenie liczebności wyników w trzecim i czwartym staninie (wyniki niskie i poniżej średniej). Wskazuje to jednak na postępy uczniów, którzy na egzaminie gimnazjalnym w większości uzyskiwali wyniki w pierwszym i drugim staninie (wyniki najniższe i bardzo niskie).

Uwzględnienie w porównaniu wiedzy o społeczeństwie pozwala wnioskować o podobnych wynikach w zakresie wysokich i bardzo wysokich wyników (siódmy i ósmy stanin).

Całościowa ocena wyników pozwala na wyciągnięcie wniosków, iż szkoła umożliwia uczniom uzyskiwanie wyników na poziomie średnich i powyżej średnich, co świadczy o dodatniej wartości dodanej w wielkości od dwóch do trzech staninów.

Przeprowadzone badanie jest próbą podjęcia refleksji nad możliwością podnoszenia jakości pracy szkoły i służyć ma też jako wdrożenie systemu obserwacji i kontroli wyników procesu kształcenia w ramach trwających prac nad wprowadzeniem do szkół ponadgimnazjalnych procedury edukacyjnej wartości dodanej.

